

FEDERATIUNEA

Diurnalul politic, literar, comercial si economic.

Va esi Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Locuinti'a Redactorului:

si

Cancelari'a Redactiunii:

e in

Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decatu numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Romania:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2 de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. tupa's timbra'le pentru fiesca care publicatiune separata. In Loculu deschis 20 cr. de linia
Unu esemplarin costa 10 cr.

Pest'a, 8 augustu 1868.
27 iuliu

Coron'a ce a pusu diet'a Ungariei lucrârilor sale de pan' acum, este legea de inarmare, botezata lege pentru *aperarea tieriei*, si votata, precum s'a potutu prevedè. cu una majoritate eclatanta.

De si innainte de ast'a cu vr'o doue lune ne-am aretatu parerile nostre in privinti'a armatei honvediane, totu-si nu va fi de prisosu a mai spicu in acestu obiectu elasticu si forte delicatu.

Innainte de a pune ministeriulu acestu proieptu de lege pre mes'a dietei, publicisti magiari se silira d'in tote poterile a preocupà pre guvernulu imperiali pentru infintiarea unei armate honvediane, nedependinte de armat'a regulata unita; inse precum se vede, precependu domni d'in Vien'a drastic'a tendintia a acestoru incercâri, magiarii de ocamdata nu potura scote la cale mai multu, de câtu 76 batalione si 28 de escadronu honvediane, cari voru remanè ca parte integritoria a armatei regulate si, in intielesulu proieptului si alu declaratiunilor ministeriali cum si a celoru mai mari corifei magiari, in tempu de pace voru suplini functiunea de gendarmeria in tiera.

Sè supunemu acum, câ trebile statului ar' fi asiediate si spiretele leniscite, sè presupunemu câ natiunile, — cari si-reclama nencetatu drepturile competente, adeca perfect'a egale indreptatire, — ar' fi multiemite, marturisimu sinceru, câ noi si in casulu acest'a ne-am tienè de detorintia patriotica a combate inarmarcei adeca gendarmeria proieptata si votata, d'in motivu: câ nu voimu a innaintà tier'a la unu bancherotu, nu dorimu a mai incarcà greutâti noue, fâra de neci unu folosu, pre umerii poporului obositu pâna in adunculu sufletului, nu voimu una institutiune, care la erumperca unui resbelu n'are mai mare insemnate, decatu unu picuru de apa intr'unu pocalu, éra in tempu de pace este cu totulu de prisosu si topesce numai averea poporului, pericliteza autonomi'a tieriei si ne spulbera tota sperantia, de a mai potè candu-va dispune de dreptulu celu mai santu si mai pretiosu — alu sangelui — de care am dorì sè ne bucurâmu cu totii.

Dar' pre langa aceste-a, daca mai observâmu, câ deslegarea cestiunei natiunale se tragana ad caudas graecas, éra despre egal'a indreptatire neci câ este vorba, — apoi daca mai considerâmu, câ suspinurile storse d'in sufletele amarite a le natiuniloru colocutorie si justele loru reclamâri pentru drepturile loru calcate suntu suspiciunute si invinuute, éra interpretii vocei sante a natiunei romane suntu trasi in judecata si amenintiati cu temnitia, — ne simtîmu si mai indreptatiti a combate una institutiune jignitoria, ne simtîmu provocati chiaru de legile naturei a ne intinde man'a contr'a iataganului, carele ne amenintia cu stingerea victiei nostre natiunale.

Pre ace'la, care mai are indoiela despre venimulu, ce cuprinde intru impregiurârile de fatia institutiunea de honvedu, lu-poftim sè cetesca discursulu ministrului presiedinte si alu corifeiloru magiari.

Cu asta ocaziune ne luâmu voia a estrage câte-va pasagie d'in discursulu, ce a rostitu in acestu obiectu famosulu generalu honvedianu si deputatu *Maur Pertielu*, carele spriginindu proieptulu de lege, éca de ce motive se folosese:

„Nu potemu ignorà limbajulu cuezatoriu, de care se servescu chiaru si in parlamentu unii d'intra representantii natiuniloru deosebite, cari sub pretestulu deslegarei causei natiunalitatei, mandrinu-se totodata cu ajutoriulu colosulu nordicu, nu inceta a ne amenintia cu renoirea evineminteloru trecute si cu nemicirea esistintiei nostre natiunale; *trebuie dara sè ne inarmâmu* si sè ne pregatim, ca, la casu, de-

cum-va nu am potè amorti si capacita pre respectivii cu argumentele dreptatei, (in dictionariulu romaniloru asemeni argumente se numescu sofisme), *sè avemu si arma la mana.*

„Eu — continua — nu sânt in contr'a natiunalitatiloru, sè li dâmu totu ce potemu pre langa sustinerea integritatei si esistintiei nostre natiunali (a suprematiei), dar' totodata me declaru, câ eu aici-a in tier'a nostra nu recunosc si nu voiu recunosce, pâna candu va fi unu magiaru pre fati'a pamentului, de câtu numai una natiune politica, si numai una patria, si acèst'a este esclusive cea magiara (ipsissima verba); respingupretinsiunea aceloru deputati, cari cuteza a aminti pre romani si serbi ca natiune.“ (Auditi fratiloru!)

Suntu aprope 3 ani, de candu s'a deschisu diet'a Ungariei. D'in sesiunea cea d'antâiu si pâna adi urmarmu si inregistrâmu cu atentiune cele intemplate, n'am trecut nimic'a cu vederea, si marturisimu sinceru, câ noi neci de la unu representante alu natiuniloru deosebite, n'am auditu vr'o declaratiune, care ar' fi tientitu la decompunerea regatului lui St. Stefauu, si mai putienu am auditu pre cine-va laudandu-se cu ajutoriulu muscalului; — dar' am auditu de la bravii natiuniloru pretindendu egalea indreptatire, i-am auditu combatendu supremati'a magiarului si scuturandu catence, cari tienu ferecate natiunile si impiedeca progresulu loru. Am auditu, o repetim, o repetiescu romani si slavii pre totu minutulu, de mî de ori: câ nu suntu multiemiti numai cu drepturi individuali, ci pretindu pre bazea dreptatei si a egalitatei — si drepturi politico-natiunali, cari li se cuvimu; pentru câ patri'a acèst'a nu se sustiene esclusive numai cu sangele si sudorea magiarului, ci 2/3 pârti ale greutâtiloru publice le supporta slavii si romanii. Am auditu chiaru si in dîlele trecute pre unu deputatu romanu transilvanenu, aperandu autonomi'a Transilvaniei si negandu câ uniunea ar' fi facta complinita, prin care lucru, acelu deputatu n'a facutu alt'a, decatu a interpretatu vocea generale a natiunei romane, care tiene si va tienè mortisiu la legile sanctiunute, cari intr'o tiera constitutiunale nu se potu sterge si straformà, decatu numai cu invoirea corpului legelativu transilvanenu.

Si acum, dupa ce am insratu aceste-a, intre- bâmù pre d. Pertielu si pre corifeii magiari, d'in care declaratiune si pretensiune se potè deduce vr'unu separatismu sèu vr'o amenintiare indreptata contr'a integritatei coronei si a esistintiei magiare? Neci d'intr'un'a.

Toti ne iubimu patri'a comune si voimu a o ferici, toti suntemu adaptati de spiretulu constitutiunali si alu libertatei, dar' sè scia P. et consortes, câ totodata, si mai alesu, suntemu insufletiti si de simtiulu natiunale. O natiune despoziata de drepturi politice e morta, e unu cadavru, care nu se potè bucurà neci de constitutiune, dara nu se potè bucurà chiaru neci de libertatea individuale.

Principiulu umanitatii, pre care e basatu crestinismulu, este: „*Ce nu vrei sè ti faca altii, nu face nece tu altoru-a.*“ Daca magiarii tienu de una virtute sustinerea victiei loru natiunali, pentru ce condamna si degradeza ca una crime acèsta virtute, cu privire la cele-lalte natiuni colocutorie?

Perczel dîce mai la vale, câ *strabunii lui au cuceritu tier'a, carea, prin urmare, e numai a magiariloru.* Avemu de a spune dlui Perczel câ acèsta asertiune e cu totulu ratecita. Magiarii nu au cuceritu neci Ardelulu, nece partea d'intra Mesesiu si Tis'a, carea se tiermuresce de câtra nordu cu Somesiulu si cu Muresiulu, nece nu au supusu pre romanii, cari au lo-

cuitu si locuescu pre acestu pamentu, cu puterea armelor. Ace'a ce e adeveratu, este, câ Ardelulu, dupa mortea lui *Gelu* (Iulius), a pactatu la Esculeu cu *Tuhutum*, tata alu lui *Horc'a*; romanii, sustienendu si drepturile loru politico-natiunali, l'au alesu aci, cu vointia libera, de domnitoriu. *Anonymus Belae regis* notarius dîce: „*Tunc habitatores terrae, videntes mortem Domini sui, sua propria voluntate dextram dantes, etc.* Éra partea *Muresiului* si a *Tisei* s'a datu, dupa mortea lui *Menu-Morutu* (*Minor Marius*), ca diestre in man'a lui *Zoltán*, fiu alu lui *Árpád*.

Cum se potè dîce dara, câ suntemu unu poporu cuceritu si cum se potu falsificà ast-feliu datei istoriei?

Dnulu P., in famosulu sèu discursu, si-duce a minte si de Romania, esprimendu-si parerea de rêu, câ *ministeriulu de acolo se schimba in fa-care luna, câci dorint'a lui ar' fi ca Romania sè se consolideze, in sperant'a, câ atunci romanii de d'incece de Carpati, multiemindu-se cu Romania libera si independinte, aru dà pace magiariloru, etc.*; adeca, cu alte cuvinte, ne amu luà catrafusele si amu emigrà cu totii in Romania. Nu ne indoimu de bun'a vointia a dlui Perczel, inse o respingemu. Magiariloru le place a dîce: „*Extra Hungariam non est vita*“; noue ne place, asisdere, a spune dlui Perczel et comp., câ *momentulu nostru va fi acolo, unde jacu osamintele strabuniloru nostri, câ acolo ni se va stinge vederea ochiloru, unde, pentru prim'a data, amu vediutu radiele sorelui.*

Fii securu, dle P., câ noi ne-amu bucuratu si ne vomu bucurà totu-de-un'a de progresulu si fericierea Romaniei, a fratiloru nostri de acelu-a-si sange, inse, prelanga acèsta bucuria, nu vomu incetà neci-una-data de a ne alipi câtra iubiti'a nostra patria si de a staru d'in tote poterile, ca sè ne cascigâmu pusetiunea, ce ne compete dupa dreptu si dreptate, ca unei natiuni numeroase, tari si compacte. Justele nostre aspiratiuni se voru impleni contr'a pedeceloru inimice ce ni-le veti opune si contr'a politicei egoistice si suprematisatorie, carea nu se sustiene decatu prin intrige si uneltiri opresive. Baserec'a natiunei nostre este basata pre dreptulu eternu, tote machinatiunile sunt desierete: *portae inferni non praevalerunt adversus eam.*

Este adeveratu, câ armarea honvediloru e una lovitura grave in vietia natiunei romane de sub dinasti'a absburgica, inse dlui P. si comp. are sè scia, câ noi inca ne vomu armà cu armele morali, arme mai tari decatu puscele cu acu, vomu pastrà si de aici incolo virtutile *tenacitatii* si a le *consecintiei*, cari ne au mantuitu de la perire, vomu cultivà amorulu câtra patria si natiune si, astfeliu inzestrati, vomu potè resiste fortiei fizice si brute.

Avemu inca sè delaturâmu ingrigirea aceloru-a cari, pote, se voru confundà si scandalisà putienu pentru deslipirea unoru barbati (nutriti cu lapte romanescu) de câtra corpulu natiunale si pentru desertarea loru in castrele straine.

Fâra indoiela, sentimù una amaretiune candu caus'a nostra este parasita prin unulu sèu altulu, inse acèsta impregiurare nu ne descuragieza neci decatu.

Pre cum ventulu matura plev'a si granele remanu curate; precum foculu deslipesce aurulu de câtra metalele nobili: asemenea si desertarea corege castrele natiunci nostre de caracterele slabe si ticilose.

Iagu.

Dieta Ungariei.

Siedinti'a dîn 7 augustu a casei reprezentantiloru.

Presiedinte: Gajzágó; notariu: Horváth; ministri: Andrásy, Lónyay, Eötvös, Horváth, Wenckheim.

Somssich annuncia referatulu comisiunei bu-

getarie pentru acoperirea speselor juridictionilor cetatienesci, Kautz cetesce referatul.

Cavalerul de Puscariu prezinta un memorandum alu scaunelor filiale Salisce si Talmaciu pentru regularea referintelor de dreptu publicu; — se strapune la comisiunea pentru petitiuni.

Edes prezinta un proiectu de concludu in cauza conchiararea soldatilor ordina a concludu; — se va tipari si pune la ordinea dfilei.

La ordinea dfilei e proiectulu de lege despre honvedii; titulu si §§ 1—16 se primescu fara modificatiune.

Popu Grideanu, bagu-sema la porunca mai inalta, pentru ca se paralizeze actiunea si dechiaratiunea combinata a deputatorilor natiunali romani, intră in desbaterea meritoria a proiectului prezente cu una propunere atatu de absurda si neglioba, in catu pentru insultele, ce le arunca acesta creatura in fatu'a natiunei romane, ci dispretiulu' si despectulu intregii natiuni romane. Vendiudu pre Popu Grideanu, ca a intratu in dantiulu magiarilor, acceptamu se propuna, ca batalionele se se compuna uniformu si separatu d'in un'a si aceea-si natiune, si prin urmare batalionele romane se se comandeze numai si numai in limba romana; dar ce se audi, Grideanu cere, ca batalionele cu majoritate romana se se comandeze si magiarsce si romanesce. Ce comandeze de natiune romana, lu intrerupe candu va magiari rechiemandu, ca natiune romana nu esiste, ci numai natiunalitate romana. „Me corega, dnitoru, natiunalitatea romana“, duse Popu Grideanu, totu-de-un'a gata spre servitiu, seu adeca spre servilismu naintea magiarilor. Faga rasiunii dara prin gura reprezentantului lor, Popu Grideanu, au renunciatu a face parte d'in natiunea romana, si sau degradatu pana la natiunalitate. Intrebamu si pretindemu d'ins pagarasu si dechiariuni solemne de la alegatori d'in Fagarasiu in obiectulu de cestiune, pentru ca eventualmente se inregistramu totu cu asemenea solemnitate in paginile istoricii natiunale romane amputarea unui membru putredu, ca se nu infecteze intregulu corp. — De la Popu Grideanu si cavalerescii lui companisti nu acceptamu nimicu; pana ce magiarii le-voru tinde „unu osu de rosu“, ei remanu totu acele amfibe tereitorie; ci repetimu convingerea nostra acum de nou fundata: Carthagine esse dalendam. — Propunerea pentru sistarea investigatiunei in contr'a pronunciorilor inca totu dorme, candu respectivii voru fi condamnatu, o va suleva de nou — Popu Grideanu.

Kacsakovics se provoaca la legile patriei magiare, in urmarea caroru-a armata magiara se comandeza numai in limba magiara. Acesta cestiune, dice, nu e noua, e deja deslegata.

Ministrulu Andrassy spune ordienului lui Popu Grideanu, ca nu scie ce vorbesce, n'are nici ideia despre obiectulu de fatia; una armata nu se pote comanda in doue, trei limbe.

§-ii 19—28 se primescu fara modificatiune, si asi se inchiaia desbaterea speciala a proiectului.

Urmele proiectulu de lege despre inisuratiunea poporului, care inca se primesce cu unu micu adausu la § 4.

Dupa acest'a se incepe desbaterea generala de-

spre votarea a 38000 recruti pre anulu acestu-a, conformu legii de pana acum.

Várady dechiara, ca dupa ce s'au primitu cele doue legi precedentu, votarea recrutiloru pre anulu acestu-a nu mai are nici unu sensu, prin urmare o denega d'in parte-si.

Andrassy raspunde, ca acei 38000 recruti au trebuit votatu asta primavera, prin urmare nu sunt de votosu.

Proiectulu se primesce preste totu fara oricare modificatiune; votarea finala a tote trei proiectele se va face in sedinti'a da mane. cea de asta-di se inchiaia.

Transilvani'a.

Desiu, cottulu Solnocu inter, 3 aug. 1868.

Esitarea limbei romane d'in afacerile judecatoriei prin decisiune, si pronunciamentulu.

E cunoscuta celoru, ce se intereseza de drepturile limbei romane, propunerea cea meliiosa a domnului Gabriele Manu, facuta in adunarea comitetului comitatensu d'in 16 iuliu a. c., si publicata in Gazeta Nr. 54. Asta-di ni s'a facutu cunoscuta si decisiunea comitetului adusa despre aceea-si propunere, si inca intr'unu modu solemn, ce face onore deosebita numitului domnu propunatoriu, cu ocaziunea unei pertractari finale, la carea domni'a sa a luat parte ca defensorulu denumitulu ex-offo alu inculpatulu.

Presimtiendu, ca d. Manu va se ne surprinda era-si cu unu actu alu luptelor obicnuite, amugrabitu cu alti mai multi d'impreuna in sala judecatoriei, unde d. Manu, dupa propunerea fiscalului Carolu Déési, ceti de pre o hartia urmatoriile:

„Spectata Judecatoria criminala! La propunerea facuta d'in partea onoratului fiscalatu comitatensu in contr'a inculpatulu Mihaiu Popu pentru erim'a de furtu, dupa § 174. p. I. nu se pote aduce vre o sentinta finala, meritoria, pentru ca tote investigiatiunea si in partea ei formalu are defecte atatu de esintiale, in catu sub acele s'ar nimiel de sine tota sentinti'a, — defectele acelei-a in partea formalu sunt cu deosebire urmatoriile:

a) investigatiunea s'a facutu intru-o forma contraria determinatiunilor apriate ale legiloru sustatorie in vietia, si anumitu a le ordinatiunilor ministeriale dto. Viena 9 si 10. iuliu 1860. Nr. 10339 si 10,620, prin cari se impune judecatorieloru, ca fassunile martorilor, si ale inculpatiloru se se inscrie in protocolu in limba loru materna; in contr'a acestoru dispusetiuni legale, — cari inca si astadi se sustienu in putere de dreptu, pana la ulteriora dispusetiune a legislatiunei — totu-si fassunile nu numai a unoru martori, ci si insu-si ale inculpatulu s'au luat in limba magiara, martoriloru si inculpatulu necunoscuta.

b) Acele-si ordinatiuni ministeriale dispunu sub lit. f. apriatu, ca pertractarea finala, publicarea, si espeditiunea sentintieloru in cause criminale, asemenea se se facu in limba materna a inculpatiloru, totu-si inca-si decisiunea de investigatiune speciala s'a conceputu si publicatu inculpatulu in limba magiara, lui nepriceputa, si numai catu a talmacitu in limba materna de catra unu impoiatu, care nu e recunoscutu de translatoru oficialu.

c) Ce e inse si mai batatoriu la ochi, in contr'a

dispusetiuniloru legale mai susu citate, insu-si fiscalulu comitatulu si-au facutu propunerea de incusare in contr'a inculpatulu romanu in limba magiara, calcandu insu-si in petiore nu numai legile, si ordinatiunile sustatorie pentru limba in afacerile proceduri criminale, ci si insa-si decisiunea comitetulu comitatensu d'in 16 iuliu a. c. Nr. . . . d'in a carui-bunavointia d. fiscalu e fericitu de a pote porta acelu oficiu, si a trage salariulu de 800 fl. v. a., — si care decisiune, adusa in urm'a propunerei facute de catra unu membru alu comitetulu permanentu, suna asi:

„Nr. 43. Comitetulu permanentu ascepta de la fiscalatulu comitatulu, ca a pretiundu pretensiunile partidelorlu va procede in causele criminale in intiellesulu ordinatiuniloru sustatorie.“ Pre temeiulu acestor'a, inainte de a pote trece la partea meritoria a causei sum silitu a propune, si a suratu juramentulu depusu prin domni' asesori, spre sustinerea legiloru si ordinatiuniloru, prin decisiune: a diferi tinerea pertractari finale, pana ce nu se va face propunerea de incusatiune in contr'a inculpatulu in limba lui materna, care se o pricepa, si spre acestu scopu se binevoiesca spectata judecatoria a si provocu pre d. fiscalu; — mi-rietienu totu de-odata dreptulu de a contiuna defensiunea mai incolo, dupa ce spectata judecatoria va fi adusu hotarire a propunerei facute.

La acest'a propuneri au replicatu d. profiscalulu cu loialitatea, si necultur'a, ce-lu caracterizeaza lasandu-se in insulte, si invective, atatu in contr'a persoanei d. M., catu si a propunerei, denegandu validitatea ordinatiuniloru ministeriale, si dreptulu partidelorlu de a pote pretinde, ca fiscalatulu propunerea se si o facu in limba inculpatulu.

De aceste invective se scandalisa si publiculu ascultatoriu, care era numerosu, si intre care se afla si d. Stefanu Torma, presiedintulu Sedrieti, o d. M. cu Replia profiscalulu au infrantu-o d. M. cu respunsulu seu resolutu si categoricu, era invectivele le-au respinsu cu dispretiulu meritu, — dupa aceste domni' asesori se retraseru in o'lat'a vecina spre a decide asup'a propunerei. Asesorii au fostu d. Ioanu Déési, magiaru, ca presiedinte, si d. d. Andreiu Francu cu Macaveiu Mezei, ambii romani ca votanti, nimene nu se inloia, ca propunerea facuta se va redica la concludu, dara acest'a nu o accepta de la d. d. votanti, de ore ce e lucru cunoscutu, cumca d. Mezei, ca fetioru de preotu romanescu, crescutu cu presene, totu-de-una e celu mai estravagantu contrariu a totu, ce e in interesulu romaniloru, inse sprariu totu, ca d. Déési se va alaturati si cu acest'a ocaziune votulu dlui Francu, de care eramu siguri, ca d'in partea unuia, care e resolutu inca a se lupta pentru drepturile natiunale romane; sperau cu totu cu atata mai vertosu, de ore ce d. Déési au datu si pana acuma dovedi de iubirea de dreptate, fara a-si cautu protectiune, seu a se intimidu; — inse in casulu de fatia decisiunea sunu in sensu nelegalu, si propunerea se respinsu. Cum au sunatu voturulu, nu scimu, dara suntem tare incredintiati, ca asup'a d. d. votanti au esereceat preinsu d. presiedinte d. Torma, care inca au intratu in oda'a aceea, unde s'a adusu decisiunea, si in care, dupa cumu semu, nu i-a fostu iertatu a intru.

FOISIORA.

D'in datinele vechie a le Transilvaniei.

Ospitalitatea si caletoriele ardeleniloru.

Cronicarii ne spunu, ca pana la a. 1687, adica pana la venirea nemtiloru, ospitalitatea locuitoriloru Transilvaniei era asi mare, in catu ori cine ar fi fostu in stare de a caletori crucisii curmezisii prin tiera, fara ca se cheltuesca unu cruceriu si totu-si se amble satulu atatu elu, catu si calulu seu, deca lu-avea. Pana pe atunci nici vorba nu era de ospetarie. Noi acestia carii ne amu nascutu pre la inceputulu acestui seculu, damu crediemtu deplinu impartesiriloru remase noue de la cronicarii d'in sec. 17, pentru ca noi amu apucatu pana la 1848 urme bogate d'in aceea ospetarie vechia. Amu ajunsu de sare, in care in unele comune omoni o titulu necunoscutu ne saria nainte, si apucandu caii de frage, i trageu in curtea loru, apoi pentru ca se nu te poti departa ori candu ti-ar' placea, deca era calare, ti-ascundeu sieu'a, era deca era cu trasura, ti-scotea cate o rota si o pitula upde-va. In sec. 17 tocma si in Clusiu era una singura ospetaria in strat'a de midioclu, care se numia ospetaria „la bucatariulu.“ Mai era un'a la satulu Mirislau, facuta precumu se spunea la porunca lui Bast'a pe timpulu bataliei avute cu Mihaiu. Toti caletorii tragea la cate unu cunoscutu alu loru seu deca nu avea cunoscutu, cerea „salasiu“ la cine-va. Boierii carii caletoria cu multa pompa si sgomotu, precumu asta-di nu pleci nici la Americ'a, tragea totu la boieri pe unde se afla curti boieresci, era prin tinuturile mai sarace trimitea inainte cate unu caru cu fenu, ovesu, butoiu de vinu si alte trebuintiose, era pe airea in tota tier'a poporulu trebuia se le dea tote cele

trebuintiose si netrebuintiose. Sasi se ingradisera prin cati-va articli de legi in contr'a boieriloru, pentru ca acestia se nu-i angarieze, nici se-i impile si despoie; boieriloru inse prea pucinu le pasa de asemenea legi, de aceea vedi si in diplom'a leopoldina d'in 1692 urme de protestele sasiloru in contr'a capacitatoriloru boieresci. Apor ne spune, ca ori-candu trecea ei prin sasime, puneu locuitoriloru sul'a in costa, pentruca se le de cai de postaria, buti de vinu si altele, era deca nu le aru fi facutu pe voia, apucandu pe primari si pe jurati, i batea catu incapea pe spatele loru. Unii boieri ajungendu la sate sasesci, se facea ca sunt maniosi, sudui, trasnia si fulgera, pentruca se insufle frica, pana ce locuitorii se da la tocmela si li facea prezentu cu cate doua trei buti de vinu, numai ca „domni se nu fia maniosi.“ Se pare ca in Transilvani'a cea bogata de metale, totudeaun'a au fostu bani relative multu mai pucini decatu in alte tieri vecine. Acesta impregiurare se pote esplica mai bine d'in situatiunea geografaica a tarii nostre, d'in lips'a de comunitatiune si de comerciu. Bani se castiga seu prin comerciu seu — prin rapiri belice. Ardelenii comerciu n'au avutu, precumu nici asta-di nu-lu au, pentruca ceea ce numimu noi comerciu, este numai o preda a capitaluriloru tieroi, era pe rapito mergea numai cate odata, mai alesu in tier'a muntenesca, de unde inse uneori se intorcea si batuti. Cu tote acestea e constatatu, ca dupa cumu Transilvani'a este dotata de la natura cu totu felulu de produse, locuitorii ei nici ca simtiaru trebuintia baniloru, decatu numai candu venia armate straine, pentru ca se le storca si denariulu d'in urma. De aceea dupa venirea nemtiloru tier'a incepu a se storce tare de bani. De una parte trupele cerea forte multu, de alta tributulu inca totu se mai platia la Porta; dupa aceea

se latra si pe aici curtii si lobontii, care-de-care predandu si rapindu mai infricosiatu.

Precumu se observase si mai in susu, dupa venirea nemtiloru incepura a se multu rangurile si titularele. Acestea, in societate cu rapirile, in locu de a desvoluta ospitalitatea si urbanitatea, mai virtosu le au datu lovituri grele, pentru ca cine era se mai converseze bucosu cu cati ciorogari trasi impinsi, carii acumu incepusera a pretinde si ei in limba loru cele mai feliurite titulare maimutate ca si asta-di dupa medelele natiunesci de Von, de Ehrensamer, de Wohlgeboren, Hochwohlgeboren, Hochgeboren, Gnaden, Excellenz, Erlaucht, Durchlaucht, pe care se-si stie cine va in capu, si nu le pote traduce pe tote in alta limba, decatu dora ca de caricatura; apoi cine se-ti calce preste pragu, dupace sciea bine, ca ospitalitatea era-si ospitalitate astapta, prin urmare sciindu-se lip-situ, sarantocu, se temea, ca mergendu si tu la casa lui, nu va mai ave cu ce se te omenosca. Mai adauge la acestea inca si urg'u ce domni intre cei de partit'a lobontiloru, adeca a nedeclora si a comaniciloru si a invineiloru, pentru ca curti'a curti'a, adeca a turcomaniciloru si a calvintiloru, daru ca se-ti faci idea chiara despre treptat'a scadere a urbanitati si a ospitalitati la ardeleni. Aici inca se cuvine a insemna, ca judecandu d'in cuprinsulu mai multoru documinte, cari s'au descoperitu de cati-va ani incoace, strabunii nostrii romani inca au luat multa parte activa la resboiele civile d'in a' a timpuri, ei adeca s'au batutu care intr'o tabera care in alta, precumu vomu proba la altu locu, de vomu ave vietia. Astadata insemnamu numai atata, ca pe atunci ca si in a. 1848/9 majoritatea romaniloru sta pe partea lobontiloru.

Pentru ca se ne facemu una imagine si mai chiara despre simplitatea datineloru transilvane mai nainte de a se preface acele-a mai virtosu prin inriurinta trupelor imperate-

* Apor Péter „Metamorphosis Transilvaniae“, cap. 6.

D. Stefanu Torma e cunoscutu de celu mai re-
nta contrariu alu drepturilor nationale romane,
alu limbii romane, pana candu d. Carolu Torma,
omitele supremu nu numai câ pretiuesce literatu-
romana, si o studieza, dara la tota ocaziunea, can-
altii ne ataca literatur'a, o si apera.

In contr'a acestei decisiuni d. M. au insinuat re-
renu, si sperâmu, câ acêsta procedura nelegala, si
acêsta calcare de lege d'in partea chiaru si a judeca-
nței, va aflâ reprobarea meritata d'in partea minis-
trului de justitia.

Atingendu-le acestea pre scurtu remane inca ca
condeiu iscusitu d'între martorii de fatia sê des-
portarea cea comica si scandalosa a protofis-
ului Déési, de ore ce aceea si-ar' aflâ loculu com-
numai intr'unu teatru de pre sate, sêu intr'u-
sima, si e de mirare, cum de s'a incrediatu unu
asiê delicatu unui individuu intru atât'a neaptu,
neacualificatu.

Persecutarea barbatiloru eminenti romani, pen-
descoperirea credeului loru politicu: au trezitu
sufletulu de romanu d'in somnu, insu-si pre uniu-
si renegati i-vedi astadi resoluti a intrâ in car-
spre a suferi ori si ce pre pamentu, si ei suntu
a se declarâ pentru acêla credeu politicu care
alu toturor romaniloru, si care se cuprinde in pro-
nunciamentulu d'in 15 maiu de la Blasiu.

Unu martoru oculatu.

Basu'a, in augustu 1868.

Daca in Indi'a existe o clase de omeni neferici,
de ori-ce drepturi omenesci si clasificata cu
animalele, in Transilvania traesce o natiune si mai
neferice: „ua'inea romana, parias transilvanu.“ Lip-
de drepturile sale sante si neprescriptibili, ape-
nata, persecutata, proscrisa si portandu ranele unui
crecutu injuriosu, natiunea romana nu are nice chi-
reptulu, ce lu-au tote vietuitoriele, dreptulu de
plange, de a strigâ, candu patim'sce, candu cine-
o lovescu. Nu, câ-ci e o crima, o inna'ta tradare,
de plange si a rechiamâ in contr'a celoru ce te in-
nita si te lovescu.

Nu poteamu crede, câ satripii nostri voru intre-
in arbitriu pre fostii loru colegi d'in Persi'a; dar'
procedura loru fatia cu Romanii ne intaresce in cre-
ntia, câ copiii imperiului sorelui, chinesi, sunt feri-
si liberi in alaturare cu noi. O simpla, justa si le-
gima manifestatiune adorintieloru romaniloru e in-
tata de crima si persecutata cu tota furia, o recla-
mâne contr'a nedreptâtiloru, ce ne lovescu, e tim-
ntata de inalta tradare, unu asilu, unu templu paci-
alu museloru e botezatu cu numele de „vetra a
conspiratiuniloru daco-romane.“ — Inteliginti'a d'in
Blasiu e agitata. canonicii si profesorii sunt niseo
misari ai lui Rosetti-Bratianu, de aceea trebuie pusi
recore, s'iu lintii sunt niseo daco-romanisti fanatici,
de aceea trebuie infrenati; gimnasiulu e cuibulu agi-
tatiuniloru si conspiratiuniloru contr'a integritâtii sta-
tulu, de aceea trebuie ruinatu, ca sê nu remana petra
pe petra. Istoria, dupa cum se propune in gimna-
sulu blasianu, e falsa si periculosa — striga ma-
gariii in gur'a mare. Da, e falsa, pentru câ nu se
propune dupa auctori maghiari, cari pentru romanu
sau pastratu de câtu insulte, minciune si calomnie;
periculosa, pentru câ acolo nu se invetia, câ Mihaiu

si Horia ar' fi fostu „hoti,“ precum invetia magia-
rii, ci nise eroi si martiri.

Blasiulu trebuie nimicitu, câ-ci e in contr'a uni-
unei, e o piedeca contra realisârii „imaginei impe-
ratie maghiare.“ E bine, arestati pre canonicii si pro-
fessori, imprasciati pre studinti, inchideti gimnasiulu,
si stergeti Blasiulu de pre fatia pamentului, daca
aveti curagiu, dar' nu uitati, câ diece Blasiuri se vo-
ru radica in locu-i; sê nu rateciti a crede, câ nimi-
cindu Blasiulu ati nimicitu consciinti'a natiunei roma-
ne. Cunoscutulu si modestulu „Pronunciamentu“ e
persecutatu cu tota turbarea. Inaintea tribunalului
d'in Tergulu-Muresiului sunt citati toti profesorii, si,
lucru ridiculosu, intre cei citati se afla si doi profe-
sori repausati. Adi-mane, maghiarii ne voru suprinde
citandu la judecata si pre Hori'a si Closca. In midi-
loculu atatoru nedreptâti e o consolatiune pentru noi
vedindu, cum poporulu nostru ia parte la luptele
politice ale inteligintiei. Spiritulu publicu si intere-
sulu venitoriului a petrunsu aduncu in masse. Ast-
feliu faim'a despre citatiunea Blasianiloru inaintea
judecâtii a produsu sange reu in poporu. „In vetia-
tii nostri sunt trasi in judecata, ca si la
48, dar' noi suntemu cu ei,“ dice poporu-
lu. Noi, de altminte, ne asceptâmu la tote, suntemu
gata pentru tote, si ne consolâmu cu speranti'a, câ
dreptatea totu trebuie sê invinga odata.

Acum inca unu cuventu referitoriu la fiitoriu
mitropolitu. In câtu amu potutu aflâ eu, intre „can-
didati“ se afla si persone de acele-a, cari nu sunt ca-
paci a conduce, nu unu cleru, ci nice chiaru pre sine
inse-le, persone, cari daca avura ore-care trecut, si-
lu denegara de câtu-va tempu prin nedem'ia loru
conduita. Ce e mai tristu, e câ unii dni protopopi vreu
sê storca prin amenintâri voturi pentru atari perso-
ne. In numele beserecei, in numele fericiei si veni-
toriului nostru amu dorî, ca clerulu sê nu-si dee unu
„testimonium paupertatis,“ ci sê se desbrace de ori-ce
consideratiuni personali, amicali si de interesu priva-
tu, si sê onoreze cu increderea sa persone ca acelea
cari, ca pastoriulu d'in s. scriptura, voru fi gat'a ori
cand u a-si dâ viet'a pentru turm'a loru.

Ch. D. V.

Rogamintea

Coloru doi episcopi romanesi d'in Transilvania: Ioanu Leme-
ni de Eadem si Vasilie Moga, asternuta dietei de la 1842 in
causa romaniloru locuitori pre pamentulu craiescu, numitu si
sasescu:

Cinstite Staturi! Celu mai de diosu pruncu d'in pulbere
se vaiera si plansorea lui afla compatimire in parintiesca in-
ima a cinstiteloru Staturi; unu cotianu se plange de napas-
tuirile sale private si c. c. Staturi in puterea juramentului uni-
roii (?) lu-asculta, silindu-se a-i mediloc vindecare; o fami-
lia, o comunitate, o jurisdictie si-areta sangerosele rane si
c. c. Staturi prin inalt'a chiamare ce au, le alina. Noi insi-
ramu apesarea, dorerile si scurtarea d'in drepturi a mai mul-
toru ca doua sute mii cetatieni, prin urmare, cu atâtu mai
multu ni se cuvine sê fimu ascultati si cu atâtu mai securu na-
dejde potemu nutri in peptu-ne, cum câ simtiosulu nostru
glasu nu va resunâ in pustia si cum câ napastuirile loru se
voru luâ si se voru vindecâ.

Glasulu celu santu alu omenimei este intielesu si in pa-
tri'a nostra de câtra trupulu reprezentativu; acêsta deslega
câtusi, celoru fara patrie le dâ patria, celoru fara drepturi le

dâ drepturi, si pre cei scosi de subu scutirea constitutiei se
silescu ai primi, spre a luâ parte d'in fericitoriele ei binefec-
ri, pentru ca in vreme de nevoia cu atâtu mai multi sê fi
cari sê stê gat'a a-si dâ viet'a pentru patria si libertate. N i
in acêsta a nostra rogamente nu ne rogâmu pentru unele ca
aceste, ci pentru cetatieni ca acei'a, cari au fostu slobodi, cari
au avutu si au drepturi si pana asta-di; ei inse de mai mu te
veacuri se vedu scosi d'in acelea. Acesti-a c. c. Staturi suntu
Romanii locuitori pre pamentulu craiescu, pe cari nati'a ma-
giara la intrarea sa i-au jefuitu, cari au speratu patri'a in
societate cu aceti'a, a caroru drepturi dupa venirea natiiei sa-
sesci neci prin o lege nu fusera luate, — ba fericitulu craiu
Andreiulu alu II-lea chiaru si in privilegiulu datu sasiloru i in-
tatescu si pe ceia in drepturele lor; cari in trupulu natiiei sa-
sesci s'a sculatu pururea in numeru mai mare si cu mai multu
folosu pentru apararea patriei; d'in cari si acuma este orga-
nizata ostasimea marginasie carea cade pre pamentulu craies-
cu, milit'a statatoria d'in partea acelu pamentu inca o suppli-
nescu ei in partea cea mai mare; cari cea mai mare parte a
contributiei aruncate a sup'a pamentului craiescu a platitu-o
tot-de-una si o platescu pana asta-di; cari pe langa tota
apesatur'a lor a fostu pururea credintiosi câtra patri'a lor,
credintiosi câtra domnitoriulu lor.

Acesti-a suntu acei-a, pentru cari intr'altelu la diet'a d'n
1791/2, recusera fericiti nostri inaintasi Ioanu Bobu si Ge-
rasimu Adamoviciu, de unde petrundu-le rogamintea la
pre inaltulu nostru Domnitoriu prin c. decretu d'in 1792 sub
nro. 2812 fusera ascurati, câ voru fi norociti de tote acele
binefaceri pe care legile fara vatemarea celoralalte natiie su-
fere „qua quidem ratione Dominos Episcopos
certos esse posse, quod eadem altefata Gen-
tem quoque valachicam cum clero suo inter
caeteros fideles suos subditos clementia sua
Caesareo regia complecti, et favore omnibus-
que illis beneficiis, quae leges citra praescrip-
tium aliarum nationum et religionum al-
mittunt, beare velit“ etc. indatorendu-i strinsu, cu
densii (Episcopii) sub sarcina respunderei, sê invetie pe er-
dintiosii sêi a pazi imprumutat'a pace si liniscea publica; ca-
re responsabilitate deveni si la noi impreuna cu deregatori'a
nostra archipastorale ce amu primitu. Tocma pentru acêsta,
in puterea detorintiei ce pucece d'in aceea, suntemu siliti a
cuventâ pentru acei-a, pentru cari nu cuventa nimeni; asu-
pr'a caror'a o natiie sotia pretinde tutoratu, inse ast-feliu in-
teleza, in câtu la impartirea foloselor totu-de-una si-
uita de ei, — cuventâmu pentru acêi'a cari nu numai
suntu lipaiti de vre unu reprezentantu, ci tocmai acêi'a
cari ar' trehul sê le fia, — le suntu apesator;
de-ci pentru acêsti a, in puterea deregatoriei nostre imbinato
cu strinsa responsabilitate, in numele lui Ddieu si'a omen-
mei ni se cuvine a radica glasulu. — Asiâ este c. c. St-
turi, câ aceti cetatieni suntu necunoscuti; asiâ pentru ei
nati'a sascesca pe aceti-a nici odata nu ia pomenitu, deputati
d'in pamentulu craiescu reprezentara totu numai pe Sas;
atunci candu e vorba de dreptu sêu de folose numai Sasi lo-
cuescu pe pamentulu craiescu si pamentulu craiescu
lu-numescu pamentu sasescu, macaru câ dupa o
socolata statistica de la 1838 vrednica de credientemu, pre
pamentulu craiescu locuescu 198,048 Romani, si 167,147 Sasi
cu drepturi de o potriua, si asiâ denumirea se face de la nu-
merulu mai micu, — si pamentulu craiescu chiaru si prin
privilegiulu lui Andreiu nu s'au datu numai natiiei sase, ci s'au
datu, ca ea sê-lu stapanesca de obste si cu acêla si dreptu,
cu urmasii Romaniloru si a Biseniloru. Nati'a sasa dupa ca-
mu adeverezu protocolulu dietalu de la 1791 in privinti'a de

si, compuse in acelea tempuri d'in germani austriaci,
d'in ispanioli, italieni, valoni, adica belgiani, si d'in haiduci
d'Ungari'a, vomu mai consemnâ inca numai doua
tri trasure d'in viet'a sociala a omeniloru d'in sec. alu
II-lea.

Apor spune curatu, câ mai de multu nu erâ atâte-a pa-
ni si pilote, ca in dilele nostre, ci dupa ce omenii cinâ bine,
aduoca paie in sala, in chili'a cea mare, sêu care
omni o avca, si asiâ pe acelu asteruutu de paie culcandu-se
be-carele alaturea cu soci'a s'a, dormia somnu sanetosu pâna
amaneti'a.

Intre boieri si intre ciocoi loru nu erâ diferentia atâta
de mare, pre-umu s'a desvoltatu aceea dupa tempuri. Multi
boieri mari se puneau la bante cu ciocoi loru, era dupa-ce se
imbela cu totii, chiamau lautarii sêu ceterasii, precumu le
era in Ardealu, si apoi dantiuiau tota noptea pana in resaritu-
sorelui. Curtenii sêu ciocoi inca sê chiamâ unii pre altii la
ospetiu, era boierii se bucura vidiendu câ-si petrecu, le puneau
numai conditiune, „ca sê nu se certe, nici sê se bata, pentru-
ci asiâ ce-va nu erâ suferitu“ (sic.) Mich. Cserei ne spune, câ
moori curtenii chiamâ la ospetiele lor si pre cei mai mari
boieri ai tieriei. Numai aceea se cuvine a insemnâ, câ ciocoi
inca erâ mai toti d'in clas'a privilegiatiloru, adeca boieranasii
si fetiorasi de boieri mai scapetati, sêu de ai boieroceloru re-
masi in veduvia.

In fine urmatoriele pasage d'in Petru Apor sunt pre
caracteristice pentru tempulu domniei lui Apaffy.

La scrierea de epistole nu se observâ nici unu feliu de
cerimonia, precumu se observa acuma (in dilele cronicariu-
lu), pentru câ deca in timpulu de fatia (inainte cu 160 ani)
nu scrii inca si la câte unu omu de stare subordinata pe câte
scola intrega, deca nu bagi epistol'a in coperta si nu o sigi-

lezi cu cera rosia, prinde mania pre tine. D'in contra mai
de multu sê fii scriu câtra ori-ce boieru mare, luai câte
unu pet r a r i u de cola, lu-scriai preste totu, in câtu voindu a
indoi epistol'a, ti-remân abia atâtu spatiu curatu, pre câtu
sê-i scrii titulu. Suplicole cari mergea atâtu câtra dieta,
câtu si câtra principele, se scria pe câte unu p a t r a r i u de
cola; ba s'a vedutu la principele si un'a suplica scrisa numai
pe a opt'a parte d'in cola, in care se cerea gratia (pardonu)
de la principele pentru unu iobagiu, carele comisese alu doi-
le a furtu, era principele scrise pe acea suplica resolutiunea
asiâ: Deca a furatu numai odata, sê aiba gra-
tia; deca a furatu de doua ori, la furci cu
olu.* Nu d'in sumpete se intrabuintiâ chartia asiâ pucina,
ci d'in simplitatea datineloru, pentru câ si pe atunci se cum-
perâ unu contiu (testea) de chartia, cu o dutca (susták), sêu
patru potori. Se scria si pe chartia pucina cu cordialitate.
Acuma inse scriindu pe chartia aurita pe margini, se musca
unii pre altii, cu mii de mintiuni se scarnevescu sêu se lingu-
siescu unii câtra altii. De ai vedê tu, câte epistole scarna-
ve scriu ei acum'a la Vien'a. Eu locuindu in Vien'a, vedui
un'a parte d'in acele-a. Dieu de le-ai vedê si tu, mi-ai crede
câ scriu adeverulu. Mai de multu se vedeâ pucina cera rosia;
scrisorile se sigila cu cera naturala, uneori numai cu mediu
de pane, fara câ sê-i plesnesca cui-va prin capu a se scandali
pentru asiâ ce-va.*

Asiâ cronicariulu. Ce vi se pare inuse, câ noi aceti nas-
cuti pre la inceputulu secolului alu 19-lea inca amu apucatu
un'a parte buna, mai anume d'in manier'a vechia de a scrie si

* Acea resolutiune erâ in totu corespundietoria legilo-
ru aprobatale, care decretâ furcile pentru crim'a de alu doilea
furtu, ce ar fi trecut preste valoarea de 2 fiorini.

a corespunde in Transilvania. De câte ori amu vedutu noi
trimitiendu in altu satu dupa cate o bucatia de chartia, era
negrel'a facendu-o pe fundulu caldarei; de câte ori n'amu e-
titu scrisori sigilate cu mediu de pane, sêu cu farina miata,
sêu si nesigilate de locu. Câte pene de gasca s'au vedutu tri-
mitiendu-se la câte unu cunoscutu d'in orasiulu vecinu pre
langa rogarea, ca se faca bine se le taie cu penicilulu (cuti-
tasiulu) sêu. Intre anii 1820 si 1825 ca scolari mai mici ne
cumparamu câte una cola de chartia câte doi inși per compa-
nia si ne ajungeamu la cate doua „ocupatiuni“ pre septema-
na. Asiâ amu invetiatu noi a scrie; ore cumu voru fi invetiatu
strabunii nostri? Tradiitiunea ne spune, câ primele generatiuni
de scolari d'in Blasiu intre anii 1752 si 1780 invetia scri-
sulu ver'a in arin'a pietiei, era ern'a in nea, formandu litere-
le si cifrele cu degetulu, sêu cu câte unu batisioru. Asiâ au
invetiatu strabunii nostri si inca nici asiâ, pentru câ nici nu
avea unde se invetie, sêu câ nu le erâ nici ertata a invetia.
Apoi mai mire-se cine-va, câ locuitorii acestei tieri au remasu
atatu de cemptitu inapo'a altoru poporu si câ ele n'au litera-
tura bogata; ba dieu sê se mire ori si cine mai virtosu vedien-
du, câ totu-si avemu cate ce-va. Totu d'in acestea date pote-
mu cunosce si spaimantatori'a distantia, in care amu remasu noi
ardelenii pe carârile sciintieloru si ale arteloru inapo'a altoru
popore prin urmare câtu trebuie sê alergâmu, pentru ca se le
ajungemu. Avemu unu numeru ore-care de individi, carii po-
tu sta fara a sê genâ, alaturea cu celebritâtile europene, ave-
mu si mai multi de acei-a, carii au invetiatu de ajunsu, pen-
tru ca sê-si asigure panea de tote dilele; inse si numerulu
acestor'a mai dispare intre sutele de mii orbecatorie intru in-
tuncime grosa.

(„Transilvania“)

G. Baritiu.

a ajunge la derogatoriile cardinale a tieriei, se folosea ca de celu mai tare temeiu, cumu că nati'a sasa care stapaneste a sies'a parte d'in tiera, platescu d'in contributi'a tieriei cu 1/3 parte mai multu; — ore deca vomu scote partea stapanita de Romani, va remane o 1/6? si deca contributi'a ce platescu Romanii d'in acelu pamentu o vomu luã de oesebi a câtea parte d'in contributi'a tieriei o platescu nati'a sasa? fãra indoala cã nu a trei'a parte ci inca si 1/6 Manevoie Intr'aceea cumu cã partea cea mai mare d'in aceea-si o platescu Romanii, neci cu unu cuventu nu atinge, ca nu cum-va d'in inchiarea de aci trasa si cascigata sã cera si ei a se face partasi: unele ca aceste suntu daturu l'impedi la chipulu cumu represinta deputatii d'in pamentulu saescu pe Romanii cei mai numeroai, cari au drepturi de o potriua. Si intru adeveru noi amu primi cu adenca multumita, deca vre-o data cu privilegiu dietei apei c. c. deputati ar' fi pomenitu macaru o data interesele patriotiloru Romani. D'in acestu urma, cum cã de cum-va acei deputati socotindu si numerulu Romaniloru d'in pamentulu craescu, inse ne numindu-lu, au scosu la capetãiu ce-va folositoriu pentru locuitorii acelu-a, acest'a s'a reversatu numai asupra sasiloru; scotiendu-se Romanii la o parte cu totulu; astfelu de si Romanii locuescu pe pamentulu craescu cu drepturi egale, inse mai vechi de cãtu a filoru natiei sasesci, totu-si de la folosenti'a de drepturile cetatiene suntu cu totulu scosi prin cãti-va madulari egoisti ai natiei sotia.

C. C. Staturi l' sar' parã cã vremu a imprumutã sore-lui lumina, deca ne amu punã a demustrã pe largu dreptulu egal alu Romaniloru locuitori pe pamentulu craescu cu Sasii de a colo, atãtu pentru cã acelu-a stã si fãra dovedi, cãtu si pentru cã c. c. Staturi lu-cunoscã mai intieptiesce de cãtu noi. Deci noi in privinti'a acest'a redicãmu pe scurtu numai urmatoriele:

a) Privilegiulu craiului Andreiu alu II-lea d'ice: „Univ-ersus populus a Varos usque Borãlt unussit populus“ mai incolu: „praeter supra dicta Syl-vam Blachorum et Bissenorum cum aquis usus communes exercendo cum praedictis scilicet Blachis et Bissensis iisdem contulimus.“

b) Cuvintele prã innaltului decretu de la 1786 novem-brie 6, alaturatu aci in copia, intr'alte suntu aceste: „Cum proinde fundi regii ea sit natura, ut incolae eius neminem praeter Principem dominum terestrem agnoscant, pagum Resinar ab omni publici Cibiniensis dominatu absolvendum, et pro libero pago regali declarandum duximus.“

c) C. C. rescriptu esitu la 1786 in urmarea plansorei Romaniloru suburbani d'in S. Sebes alaturatu aci sub B. poruncesce asemenea a face pe napastuitti partasi d'in tote acele folose si drepturi, d'in care iau parte medularii Sasi ai comunitãtii orasiene.

d) Diet'a de la 179 1/2 pe locuitorii d'in pamentulu craescu i numesce slobodi.

e) In testulu decretului c. esitu la 1819 aprile 3, sub nro. curtii 1059 tramisau la 1820 sub nro G. 5599 alaturatu aci cu tota cinstea sub semnulu C. „Valãchi absque discrimine nationis antistites eligantur, aequaliter ad supportationem onerum et bene-

ficiorum admittantur, quia Valachos longe ante advenas et hospites Saxones in Transilvania praefuisse certum est, et prout tales, qui nobilitari praerogativa gaudent inter Hungaros referuntur, ita in fundo Regio de-gentes pro Saxonibus eo afortiori censeridebeant, quod natura fendi R. diversitatem iurium excludat“, in asemene intielesu s'au esplicatu M. Sa in c. rescriptu datu la rogãminteã negotietariloru Brasioveni in 1837 cu nro 2492.

Dupa aceste inca este destulu de invederata egalitatea de drepturi a aceluora doua natii locuitorie pe pamentulu c., e invederatu si atãt'a, cumu cã aceea egalitate pe care au cunoscutu-o privilegiulu fundamentalu, si pe care legislati'a n'au stricatu-o, apoi insu-si poterea esecutiva si administrati'a inca a recunoscutu-o pururea, poruncindu cu energia neclintit'a si padire. (Va urmã).

Varietãti.

** (Vukovits, ministrulu de justitia d'in a. 1849) e alesu a dou'a ora ca deputatu in Bacie'a.

** (Antãia fabrica transilvana pentru ape minerale si sod'a) s'a stabilitu este d'ile in Sibiiu.

** (Ministerulu justitiei) pregatit in interesulu statistice-penali tabele, cari se voru tramite municipieloru pre langa ordinatiunea, ca, suplenindu-li-se rubricelã fãra de amenare si cu consciintiositate, sã se remita ministerului, fiindu cã voru avã a servi de base legislatiunei penali. Ladislau Csillag, consiliariu de sectiune, si Emiliu Taufer, concepistu, se tramisera in strainetate pentru a studiu institutiele disciplinari.

** (Una argumentatiune curiosa.) Unu medicu teneru d'in Americ'a fugi cu patient'a sa, una fetiã de 17 ani, si o luã de socia. Parinsii fetiorei lu acusara cu crimea trigamiei. Mediculu inse intrebuintã urmatori'a aperare: „Este adeveratu, cã m'am insuratu a trei-a ora. Casetori'a mea d'antãiu a fostu legale si valida; a dou'a, fiindu feme'i'a mea d'antãiu inca in vietia, a fostu nevalida. Casetori'a mea presente este valida si legale pentru caus'a, cã feme'i'a mea d'antãiu a moritu, era a dou'a casetori'a, ne fiindu neci candu valida, nu mi-se pote imputã.“ Si tribunalulu d'in Chicago a fostu multumitu cu acest'a argumentatiune.

** (Multumita publica.) La concertulu arangiatu in maiu de tenerimea rom. de la gimnas. d'in Blasiu cu venitululu destinatu intru folosulu societãtii de lectura a acelei junimi, a mai incursu d'in San-Georgiulu romanescu prin dlu Mihaiu Domide 4 fl. 50 cr. c. a., si a nume de la d. Simione Taucu, parocu 1 fl. — de la d. Nicolau Georgitia, cooper. 1 fl., de la d. Macsimu Halitia, notariu, 1 fl., de la d. Alesandru Steopoe invetiat, 50 cr. si de la d. Mihaiu Domide, 1 fl. v. a., cãror'a suscriaslu li aduce, in numele junimei, cea mai profunda multumita publica. Adaugendu-se acesti-a la sum'a de 111 fl. si 50 cr., facu venitululu totalu de 116 fl. v. a., d'in care subtragundu-se spesele concertulu, rimane venitululu de 103 fl. v. a. Cu acest'a suma s'a decisu a se cumparã cãrti romanesci, si cu deosebire istorice, pentru care scopu s'au rogatu unulu d'intre d. prof. gimn., cãru-i-a s'a si strapusu sum'a numita.

A. P. Alexi, m. p.

Sciri electrice

Parisu, 7 augustu. „Moniteur“ scrie: Ministrulu de finantie a decisu, cã se voru admite si scriptiuni colective pentru una renta de o sutã de franci si mai multu; certificatele de imprumutu voru edã partideloru la cerinti'a lor si in bilete pentru una suma mai mica de o sutã de franci. Pentru a incungiuã abuserile, aceste certificate nu se voru comutã, ori si cãtu de mare sã fia sum'a rentei.

Belgradu, 7 augustu. Consululu generalu briticu a comunicatu regimului una depesia a lordului Stanley, in care gratuleza Serbiei la triumfã, ce l'a eluptatu ordinea si legalitatea intre referinte atãtu de grele. — Principele Romaniei a dechiarat agintelui serbescu in Bucuresci la notificarea sãuã pre tronul a principelui Milanu: Dorescu a continua relatiunile amicabile, ce au sustatu totu-de-unã in Serbia si Romania.

Florentia, 7 augustu. Ministrulu de finantie a dechiaratu, cã d'in acceptarea legii despre esare-darea monopolulu de tabacu si despre contragereã imprumutulu va face cestiune de cabinetu.

Viena, 6 augustu. „Wiener Abendp.“ scrie: asertiuniile „Corresp. de Nord-Est“ despre inechitateã de aliantia intre Austria si Prusia, sunt una nasco-cire pura. Cancelariulu imperialu n'a adresatu de unu anu incoce nici una scrisore cãtra ministrulu de statu d'in Sasonia, nice n'a conferitu cu elu pre cãle indirecta despre obieptulu acestu-a.

Viena, 6 augustu. Baronulu Beust, cercetãndu festivitãtea puscasiloru, tienũ unu toastu, in care d'ice, cã elu s'a facutu austriacu bunu, dar pentru acestu totu a remasu germanu bunu; intonã necesitatea astienerii pãcii si a politiceã impacatorie. Austria nu se mesteca in afacerile germane si nu cunoesce politiceã de resbunare. Nu atãtu ca germanu, ci mai multu ca austriacu doresce nesulu cu Germania, ce'a ce nu va refusã neci una partita in Germania, nici unã natiunalitate in monarhia austriaca. Pentru ca elu mentulu nemtiescu in Austria sã sustiena acestu ag-getu, nu e iertatu a-lu separã de celelalte soiuri, care se tienu de imperiu cu asemene indreptãtãre, fidelitate, curagiu si devotiune. Numai unirea si conec-dia toturorũ poporeloru de sub sceptrulu imperatului austriacu pote garantã implinirea misiunei istorice de cultura a Austriei, care e interesulu Germaniei si alu Austriei.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu:
ALESANDRU ROMANU.

Comunicatiunea drumurilor de feru.

Vien'a-Pest'a-Segedinu-Temisior'a-Baziasiu.

De la Vien'a	pleca la 7 ore 45 min. dom.	si la 8 ore — min. ser'a.
„ Põsionu	„ 10 „ 24 „	„ 10 „ 51 „
„ Neuhãusel	„ 1 „ 23 „ diu'a,	„ 1 „ 54 „ nõptea
„ Pest'a	„ 5 „ 19 „ d. m.	„ 6 „ 31 „ deman.
„ Czeglãd	„ 7 „ 54 „	„ 9 „ 14 „
„ Segedinu	„ 12 „ 12 „ nõptea,	„ 2 „ 55 „ dnp. m.
„ Temisior'a	„ 3 „ 55 „ dem.	„ 7 „ 47 „
„ Jasenov'a	„ 8 „ 4 „	„ *)
„ Beseric'a-Alba	„ 8 „ 40 „	„
Sosesce in Baziasiu	la 9 „ 10 „	„

*) De la Temisior'a la Baziasiu comunica numai odata.

Baziasiu-Temisior'a-Segedinu-Pest'a-Vien'a.

De la Baziasiu	pleca la 5 ore 55 min. d. a.
„ Beseric'a-Alba	„ 6 „ 27 „
„ Jasenov'a	„ 7 „ 6 „
„ Temisior'a	„ 10 „ 40 „ ser'a si la 7 ore 25 min. dem
„ Segedinu	„ 2 „ 26 „ nõptea „ 12 „ 53 „ diu'a
„ Czeglãd	„ 6 „ 35 „ dem. „ 6 „ 21 „ d. a.
„ Pest'a	„ 9 „ 55 „ „ 9 „ 30 „ ser'a
„ Neuhãusel	„ 1 „ 52 „ diu'a „ 1 „ 8 „ nõpt.
„ Põsionu	„ 4 „ 48 „ d. a. „ 4 „ 12 „ dem.
Sosesce in Vien'a	la 6 „ 36 „ „ 6 „ — „

Jasenov'a-Oravit'a.

De la Jasenov'a	pleca la 8 ore 30 minute demanãti'a.
„ Jam	„ 9 „ 12 „
„ Racasdia	„ 10 „ 12 „
Sosesce in Oravit'a	la 10 „ 57 „

Oravit'a-Jasenov'a.

De la Oravit'a	pleca la 4 ore — minute dupa mediadi.
„ Racasdia	„ 4 „ 45 „
„ Jam	„ 5 „ 38 „
Sosesce in Jasenov'a	la 8 „ — „

Vien'a-Oradea-Mare.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute sãra.
„ Pest'a	„ 6 „ 35 „ deman.
„ Czeglãd	„ 9 „ 27 „
„ Põspõk-Ladány*)	„ 1 „ 58 „ dup. med.
Sosesce in Orade	la 4 „ 38 „

*) Cale laterale duse la Dobritinu, unde sosesce la 3 ore dupa mediadi.

Oradea-Mare-Vien'a.

De la Orade	pleca la 10 ore 6 minute demanãti'a
Sosesce in Põspõk-Ladány*)	„ 12 „ 48 „ diu'a
„ Czeglãd	„ 5 „ 41 „ sãra
„ Pest'a	„ 8 „ 37 „
„ Vien'a	„ 6 „ — „ demanãti'a.

*) Cale laterale vine de la Dobritinu.

Vien'a-Arauu.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute ser'a.
„ Pest'a	„ 6 „ 25 „ deman.
„ Czeglãd	„ 9 „ 47 „
„ Szolnocu	„ 11 „ 2 „
Sosesce in Arauu	la 5 „ — „ ser'a.

Arauu-Vien'a.

De la Arauu	pleca la 10 ore 15 minute demanãti'a
„ Szolnocu	„ 4 „ 22 „ dupa mediadi.
Sosesce in Czeglãd	la 5 „ 33 „
„ Pest'a	„ 8 „ 37 „
„ Vien'a	„ 6 „ — „ demanãti'a

Vien'a-Parisi.

De la Vien'a	pleca 4 ore 30 minute sãra.
„ Salzburg	„ 1 „ — nõptea.
„ Monacu	„ 5 „ 45 deman.
„ Stuttgart	„ 11 „ 45 „
„ Muhlacker	„ 12 „ 55 diu'a.
„ Carlsruhe	„ 2 „ 10 dupa med.
„ Strassburg	„ 5 „ 25 „
Sosesce in Paris	la 5 „ — demanãti'a.

Parisi-Vien'a.

De la Paris	pleca la 8 ore 35 minute ser'a.
„ Stassburg	„ 8 „ 57 „ dem.
„ Carlsruhe	„ 10 „ 40 „
„ Muhlacker	„ 12 „ — diu'a.
„ Stuttgart	„ 1 „ 20 „ dupa med.
„ Monacu	„ 8 „ 30 „ sãra.
„ Salzburg	„ 1 „ 30 „ nõptea.
Sosesce in Vien'a	la 9 „ 30 „ deman.

Comunicatiunea posteloru.

De la Oradea-Mare la Clusiu, pleca in tote dilele la 6 ore 30 minute dupa mediadi, sosesce in Clusiu la 1 ora 30 minute dupa mediadi. Cale de 19 1/2 mile, tiene 18 ore 40 minute, costa 10 fl. 92 cr.
 Clusiu la Orade pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, sosesce in Orade la 6 ore 40 minute demanãti'a.
 Arauu la Sibii (prin Dev'a) pleca in tote dilele, la 7 ore sãra, sosesce in Sibii la 2 ore 15 minute nõptea. Cale are 34 1/2 mile, tiene 31 ore 15 minute, costa 20 fl. 2 cr.
 Sibii la Arauu (prin Dev'a) pleca in tote dilele la 7 ore sãra, sosesce in Arauu la 1 ora 45 min. nõptea.
 Temisior'a la Sibii pleca in tote dilele la 6 ore deman. sosesce in Sibii la 1 ora 30 min. dupa mediadi. Cale de 36 1/2 mile, tiene 31 ore 40 min., costa 20 fl. 44 cr.
 Sibii la Temisior'a pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, sosesce in Temisior'a la 7 ore 40 minute sãra.
 Temisior'a la Sibii pleca luni-a, marti-a, joi-a, si sambet'a la 6 ore demanãti'a, sosesce in Orsiova la 6 ore deman. Cale de 26 1/2 mile, tiene 24 ore, costa 14 fl. 98 cr.
 Orsiova la Temisior'a pleca dominec'a marti-a, mercuri-a si vineri-a la 6 ore sãra, sosesce in Temisior'a la 6 ore sãra in diu'a urmãtoãria.

De la Temisior'a la Arauu pleca in tote dilele la 6 ore dem. sosesce in A. la 11 ore 45 minute diu'a. Cale de 7 mile, tiene 5 ore 45 min., costa 3 fl. 8 cr.
 Arauu la Temisior'a pleca in tote dilele la 2 ore dupa mediadi, sosesce la 7 ore 45 minute sãra.
 Sibii la Clusiu pleca in tote dilele, la 3 ore d. m. sosesce la 9 ore 20 min. deman. Cale de 21 1/2 mile tiene 18 ore 20 min., costa 12 fl. 18 cr.
 Clusiu la Sibii pleca in tote dilele la 5 ore dupa med. sosesce la 11 ore 50 min. diu'a.
 Sibii la Brasiovu pleca in tote dilele la 5 ore dupa med. sosesce la 7 ore 25 min. deman. Cale de 18 1/2 mile, tiene 14 ore 25 min., costa 10 fl. 36 cr.
 Brasiovu la Sibii pleca in tote dilele la 7 ore sãra, sosesce la 9 deman.
 Sibii la Muresiu-Osiorheiu pleca luni-a, marti-a, vineri-a, si sambet'a la 7 ore ser'a, sosesce la 1 ora 5 min. d. m. Cale de 19 1/2 mile, tiene 18 ore 5 min. costa 10 fl. 78 cr.
 Muresiu-Osiorheiu la Sibii pleca luni-a, marti-a, mercuri-a si sambet'a la 8 ore deman. sosesce la 2 ore 35 min. nõptea.